

Underlag - Regionalt tillväxtprogram

Jämtlands län 2009 - 2013

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Omslagsbilder

Arctura. Foto: Marie Birkl.

Verkstadsarbetare. Foto: Fredrik Herrlander.

Utgiven av

Länsstyrelsen Jämtlands län, avdelningen för Hållbar Tillväxt.

Februari 2009

Beställningsadress

Länsstyrelsen Jämtlands län

831 86 Östersund

Telefon 063-14 60 00

Ansvarig

Maria Salomonsson

Text

Länsstyrelsen Jämtlands län

Tryck

Länsstyrelsen Jämtlands län

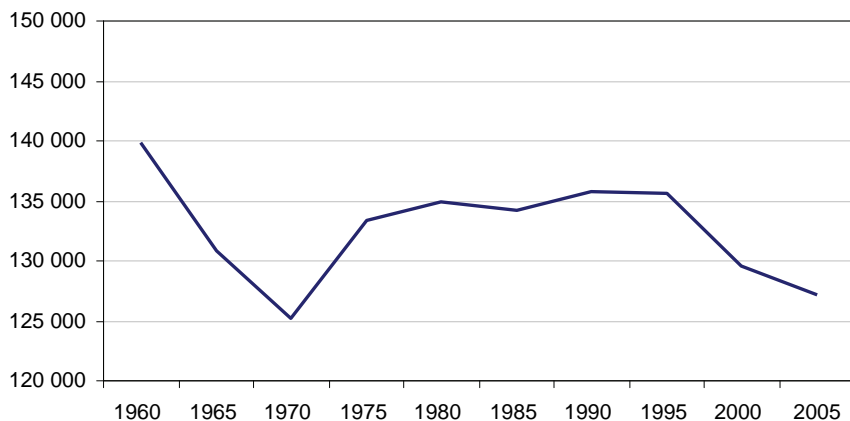
Bilaga till förslag till Regionalt Tillväxtprogram för Jämtlands län 2009 – 2013

Befolkningsutveckling	2
Befolkningspyramider i kommunerna.....	3
Karta Områdes typer och tillgänglighet	5
Arbetsmarknad och Sysselsättning.....	6
Integration på arbetsmarknaden	6
Sysselsättningsutvecklingen i olika branscher	7
Varsel på kort sikt – arbetskraftsbrist på lång	8
Arbetskraftsutbud totalt, i arb, branscher, m/k, ålder Jämtlands län 2006.....	10
Näringsliv och företagande	11
Mest små företag på landsbygden	12
Företagsutveckling och innovationer	13
Företagsklimat utifrån olika perspektiv.....	14
Årets Företagarkommun oktober 2008	14
FSF:s Företagsklimatindex 2008.....	15
Svenskt Näringsliv:s ranking 2008	16
Företagsinventering Jämtlands län 2007	17
Regional arbetsproduktivitet och Regional inkomst	17
Konjunkturen enligt olika prognosinstitut.....	19
Konjunkturen för Norrland och Jämtlands län.....	20
SWOT.....	22

Befolkningsutveckling

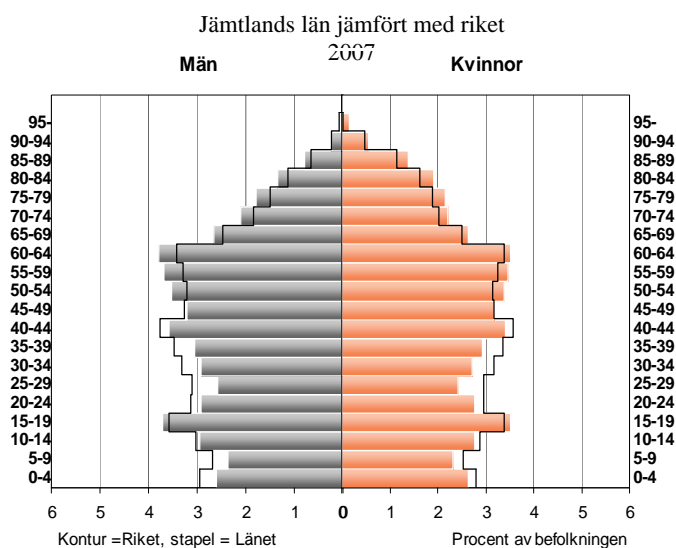
Befolkningen har minskat i Jämtlands län sedan mitten av 1950-talet då vi var som allra flest i länet. Den stora befolkningsminskningen från slutet av 1950-talet till början av 1970-talet berodde framför allt på struktumvandlingen inom länets dåvarande basnäringar, jord- och skogsbruket. Efter en ökning av befolkningen under 1970-talet var invånarantalet relativt konstant fram till slutet av 1990-talet då antalet invånare i länet som helhet återigen började minska.

Befolkningsutvecklingen
Jämtlands län 1960-2005

Källa: SCB

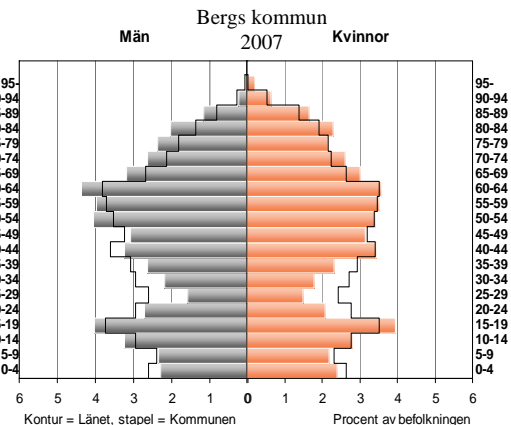
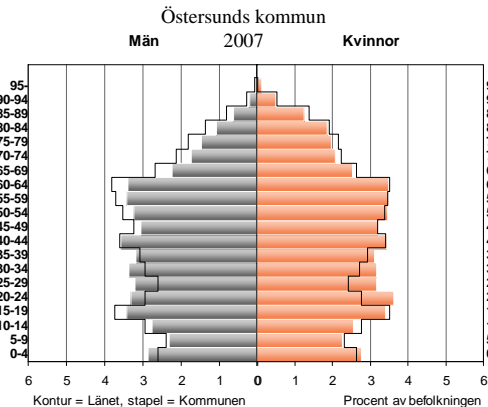
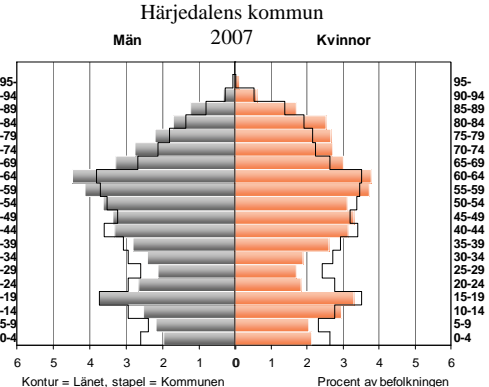
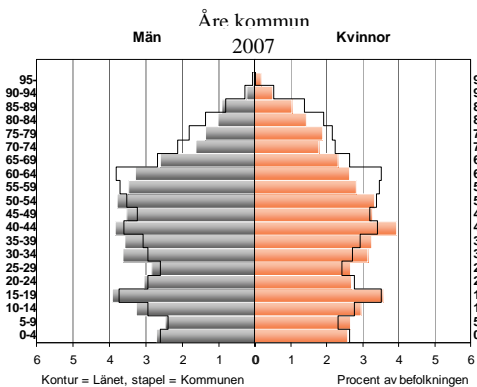
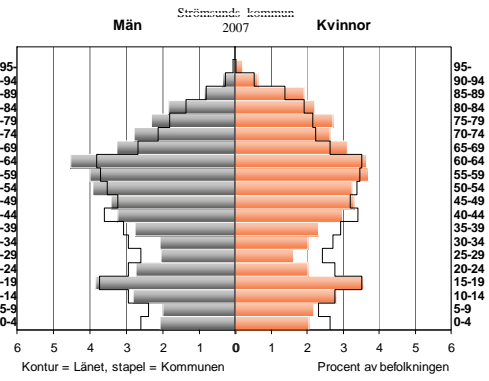
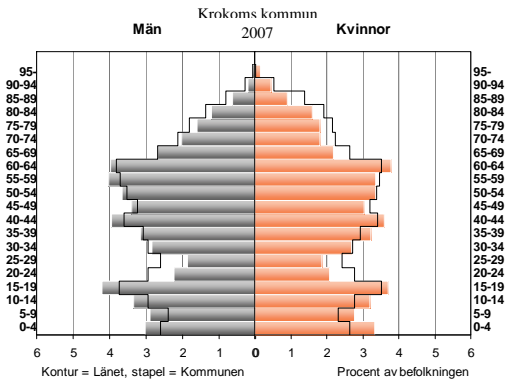
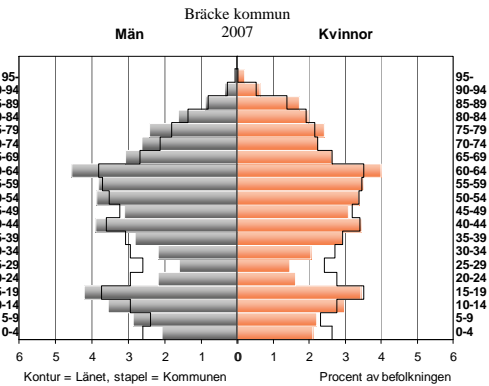
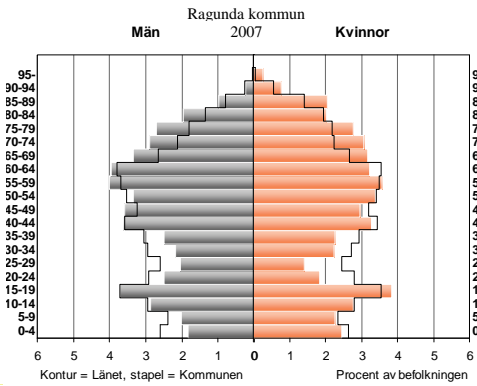
De största befolkningsförändringarna sker dock inom regionen där vissa delar av länet har en snabbt minskande befolkning beroende på en skev ålderstruktur med få personer i familjebildande åldrar och förhållandevis få kvinnor, medan andra delar av länet framför allt efter stråket Östersund – Krokoms – Åre har en positiv befolkningsutveckling. De stora inomregionala skillnaderna framgår av befolkningspyramiderna nedan.

Befolkningspyramiden ovan visar åldern på dem som bor i länet (de fyllda staplarna). Jämfört med riket (konturen) syns ett tydligt glapp där det saknas invånare i familjebildande åldrar, särskilt bland kvinnor.

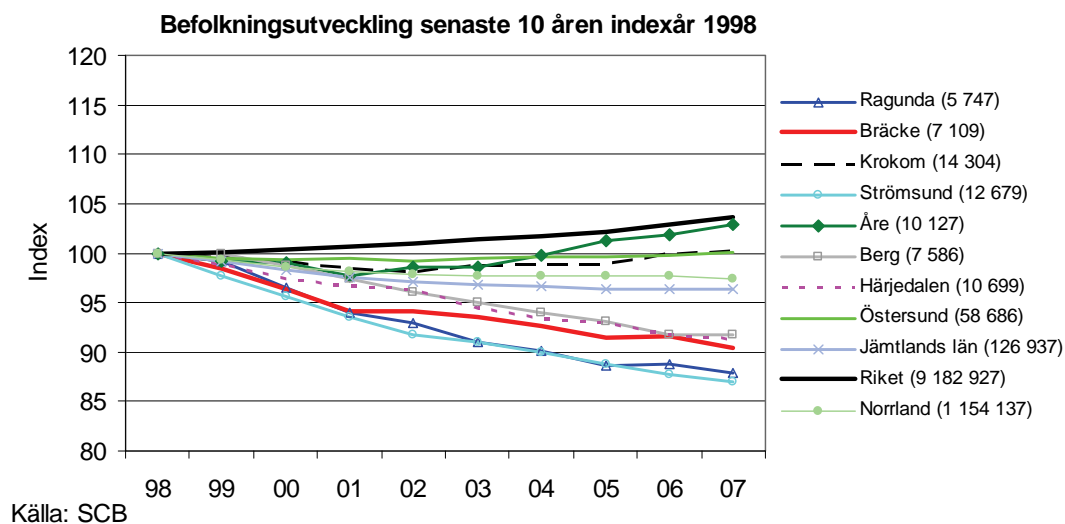
Befolkningspyramider i kommunerna

Befolkningspyramiderna nedan visar befolkningen i länets olika kommuner (de fyllda staplarna) i relation till länets befolkningsstruktur (konturen).

Av befolkningspyramiderna per kommun framgår att antalet personer i arbetsför ålder kan förväntas minska kraftigt i stora delar av länet. Också det totala invånarantalet kommer att minska kraftigt i många kommuner på grund av den skeva åldersfördelningen.

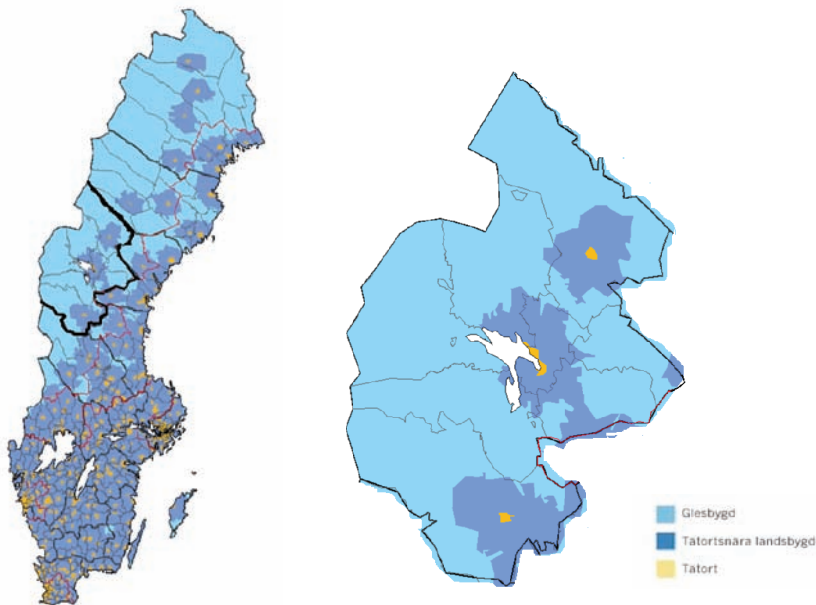
Av diagrammet nedan framgår befolkningsutvecklingen de senaste tio åren i relation till länet, norrland och riket. Av diagrammet framgår att Östersunds, Krokoms och Åre kommuner haft en stabil eller positiv befolkningsutveckling medan övriga kommuner i länet haft en minskande befolkning.

För att kompensera den befolkningsminskning som sker på grund av att det dör fler än det föds är en ökad inflyttning till länet angelägen. När det gäller inflyttning från andra länder kan konstateras att andelen utrikes födda i länet år 2007 uppgick till 5,4 % i jämförelse med 13,4 % för riket som helhet.

Jämtlands län präglas av en mycket spridd befolkningsstruktur med en stor andel av befolkningen boende utanför de större tätorterna. Kartorna nedan visar Glesbygdsverkets indelning¹ av landet och länet ur ett lands- och glesbygdsperspektiv. Indelningen gör det möjligt att visa hur levnadsförhållandena utvecklas i många olika typer av bygder och regioner.

Karta Områdes typer och tillgänglighet²

Kartorna visar att de inomregionala skillnaderna är mycket stora. Indelningen av länet visar att den största koncentrationen finns kring staden Östersund. De övriga områden är centralorterna Strömsund och Sveg. Förutom de tre koncentrerade områdena kännetecknas inlandet av stor gleshet, små tätorter och långa avstånd.

Källa: Glesbygdsvirket

Av länets ca 127 000 invånare bodde 46 % av invånarna i tätorterna, 25 % i den tätortsnära landsbygden och 29 % i glesbygdsområden. Majoriteten av befolkningen i länet bor således utanför de större tätorterna. Jämtlands län har den största andelen boende i glesbygdsområden i hela landet. Då avstånden i länet är stora är de lokala arbetsmarknaderna ofta små vad avser antalet arbetande människor men däremot mycket ytstora.

Naturmässigt finns stora olikheter inom regionen från skogsland till vidsträckta fjäll. Även näringsmässigt finns stora skillnader inom regionen, där skogslandet har en betydligt större andel stora företag och industrier än fjällvärlden som i huvudsak präglas av turism. Gemensamt för hela regionen är de långa avstånden till marknaderna för länets företag. Även de långa avstånden inom regionen kännetecknar Jämtlands län. Möjligheterna till regionförstoring i länet är därför begränsade.

¹ Definition av landsbygd kan variera eftersom förhållandena är olika i till exempel landets norra och södra delar. Länsstyrelsen Jämtlands län har valt Glesbygdsverkets definition av gles- och landsbygder eftersom det finns god tillgång till färdig statistik och en del annat material

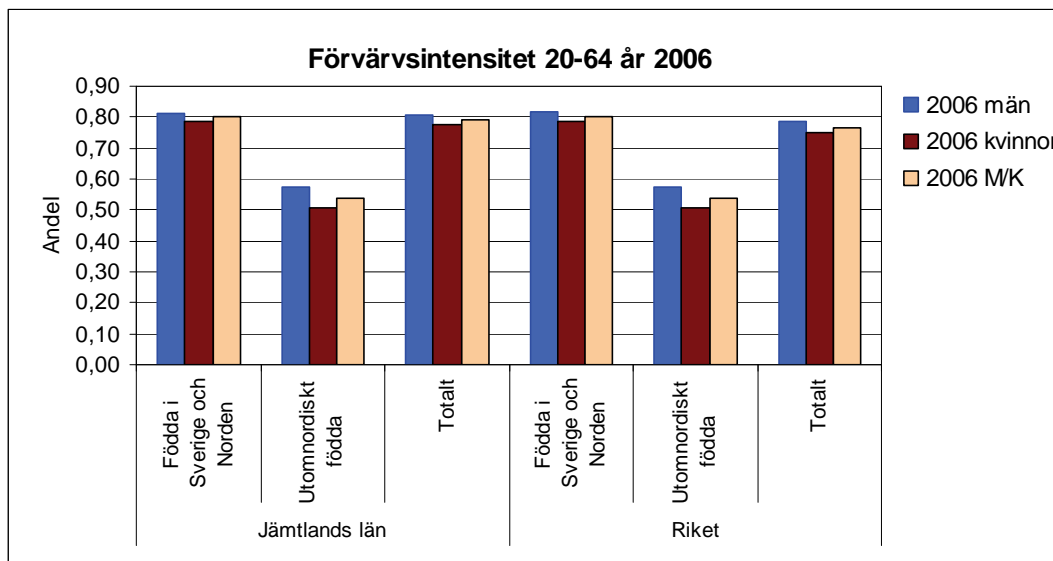
² **Glesbygder** är områden med mer än 45 minuters bilresa till närmaste tätort med fler än 3 000 invånare samt där utan fast landförbindelse.

Tätortsnära landsbygder är områden som finns inom 5 till 45 minuters bilresa från tätorter med fler än 3 000 invånare.

Tätorter är i denna definition orter som har fler än 3 000 invånare. Till tätorter räknas även området inom 5 minuters bilresa från tätorten.

Arbetsmarknad och Sysselsättning

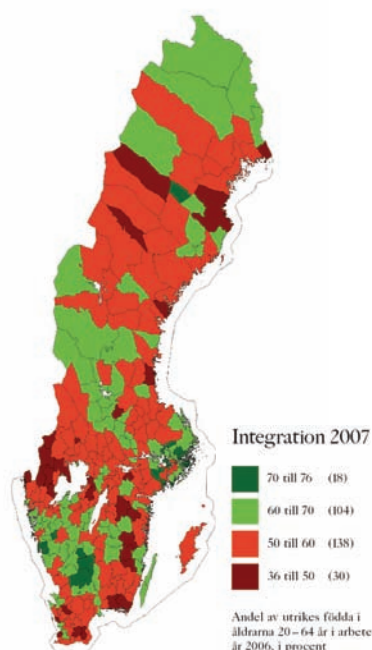
Möjligheter till försörjning för befolkningen som bor här eller som vill flytta hit är ofta avgörande för om män och kvinnor väljer att bo på ett ställe eller inte. Ett av Regerings hållbarhetsmål är att 80 procent i åldern 20 – 64 år ska ha reguljär sysselsättning. Totalt sett ligger länet nära målet med totalt 79 procent. Inom ramen för detta är fördelningen för kvinnor respektive män 79 och 81 procent. Anmärkningsvärt är att utomnordisk födda enbart ligger på totalt 54 procent varav 51 för kvinnor och 57 för män. Detta skiljer sig dock mellan kommunerna i länet som kartan nedan visar.

Integration på arbetsmarknaden

Andelen personer med utländsk bakgrund i Jämtland är låg i jämförelse med andra län. I genomsnitt är andelen i riket 17,1 procent medan den i Jämtland ligger på 6,1 procent. Länet har också en åldrande befolkning. För att möta den demografiska utmaningen och täcka det arbetskrafts- och kompetensbehov som uppstår krävs effektiva insatser för att rekrytera nya länsinvånare och samtidigt få de som redan bor här att välja att stanna kvar.

Kartan nedan visar att integrationen³ ser olika ut i olika delar av landet så även länet.

Kartan visar att andelen av utrikes födda i åldrarna 20-64 år varierar i kommunerna i länet, spannet ligger mellan 50 och 70 procent.

En annan viktig aspekt när det gäller integration är att det idag finns 70 000 invandrarägda företag i Sverige som tillsammans har 250 000 anställda och invandrare startar 6 000 nya företag varje år. Mer än 20 procent av alla nya företag i Sverige startas av personer som är födda utanför EU.⁴ Det här är en viktig tillväxtfaktor för landet och en viktig resurs för länet att ta del av.

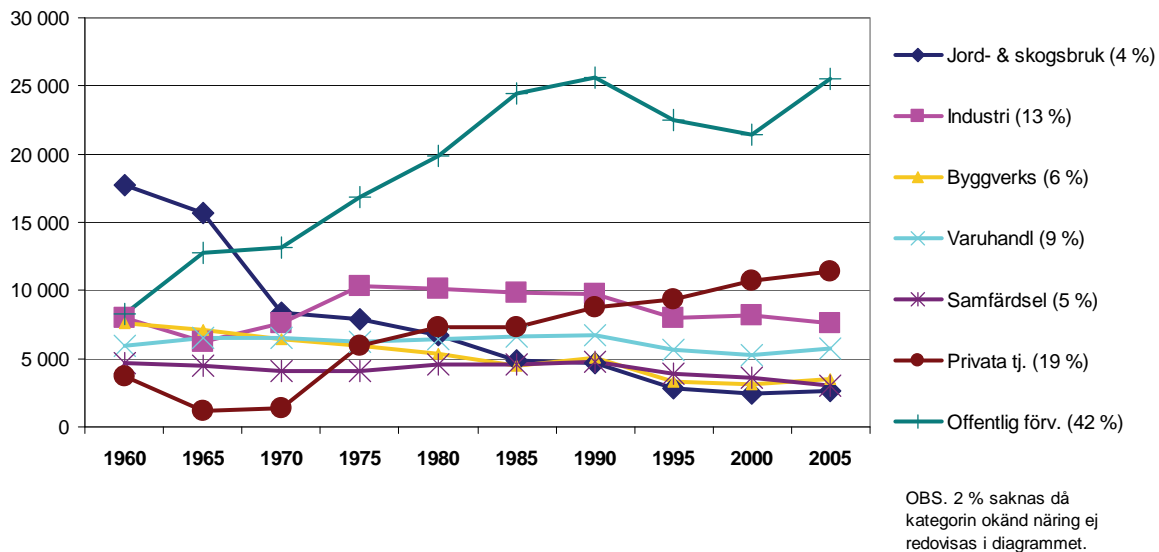
Sysselsättningsutvecklingen i olika branscher

Av diagrammet nedan framgår tydligt den stora minskningen i antalet sysselsatta inom jord- och skogsbruket från 1960. Från samma tid har antalet sysselsatta inom offentlig verksamhet ökat kraftigt. I samband med den förra lågkonjunkturen i början på 1990-talet minskade antalet sysselsatta i offentlig sektor kraftigt. Antalet sysselsatta inom de flesta andra branscher minskade samtidigt. Den enda sektor där sysselsättningen ökat ändra från 1970-talets början är ”privata tjänster”. En stor del av turismnäringen ryms inom denna sektor.

³ Integration definieras här som andelen utrikes födda i åldrarna 20-64 år i arbete år 2006, i procent.

⁴ Tyvärr finns inga länssiffror att tillgå.

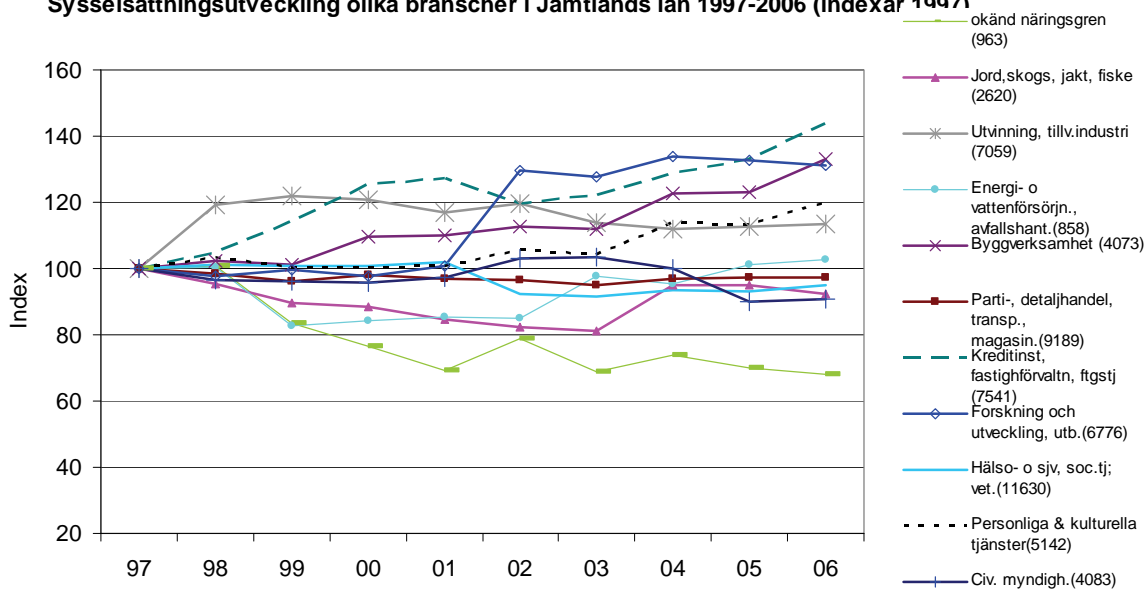
**Sysselsättningsutvecklingen i olika branscher i Jämtlands län 1960-2005
vart femte år**

Källor: SOU 1963:45, LST informerar 1973 och 1982, SCB, rAps

Ett närmare studium av sysselsättningsutvecklingen de senaste 10 åren bekräftar bilden av ett ökat antal sysselsatta i offentlig sektor, privata tjänster men en kraftig ökning av antalet sysselsatta inom byggverksamhet under de senaste fem åren.

Sysselsättningsutveckling olika branscher i Jämtlands län 1997-2006 (indexår 1997)

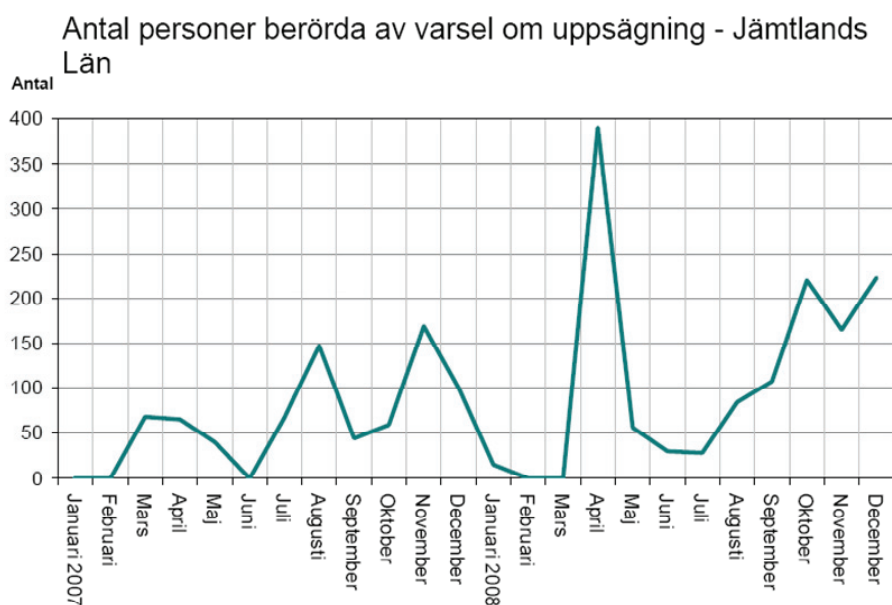

Källa: SCB

Varsel på kort sikt – arbetskraftsbrist på lång

De varsel som hittills drabbat länet i samband med lågkonjunkturen har framför allt berört byggverksamhet och tillverkningsindustrin. Enligt många bedömare kommer lågkonjunkturen att få återverkningar också inom tjänstesektorn och offentlig verksamhet under de närmaste åren.

I diagrammet nedan visas antalet personer som berörts av varsel i Jämtlands län under de senaste två åren.

Källa: Arbetsförmedlingen och www.arenafortillvaxt.com under rubriken statistik

Även om antalet varsel leder till minskad sysselsättning på många håll i det korta perspektivet pekar befolkningsutvecklingen på risk för brist för arbetskraft inom många områden på lite längre sikt. Inom en snar framtid står arbetsmarknaden inför ett generationsskifte då de stora födelseårgångarna från 1940-talet pensioneras. Behovet av arbetskraftinvandring och framförallt integrationen av invandrare på arbetsmarknaden kommer att öka. Andelen utlandsfödda i länet är 5,4 jämfört med rikets 13,4. Konkurrensen kommer att öka då det inte bara är Jämtlands län som detta gäller utan hela Sverige, Norden och Europa väntar samma scenario.

Den åldrande befolkningen kommer dessutom att leda till en ökande försörjningsbörda. Hur stor försörjningsbördan blir beror på hur många som kommer att vara sysselsatta. Fler personer i yrkesverksam ålder, ett större arbetskraftsdeltagande och en lägre arbetslöshet är exempel på faktorer som kan bidra till en ökad sysselsättning.⁵

⁵ Källa: SCB, Statistiska centralbyråns kundtidning Nummer 4, 2008

Av tabellen framgår antalet sysselsatta i olika åldersgrupper inom olika näringsgrenar i länet. Antalet sysselsatta är också uppdelat på män och kvinnor.

Arbetskraftsutbud totalt, i arb, branscher, m/k, ålder Jämtlands län 2006										
	16-19	20-24	25-34	35-44	45-54	55-59	60-64	M/K 16-64	Män 16-64	Kvinnor 16-64
Okänd näringsgren (834)	18	48	93	167	229	133	146	834	50%	50%
Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske (2444)	61	138	303	532	597	340	473	2444	84%	16%
Utvinning av mineral, tillverkningsindustri (6945)	186	613	1324	1793	1660	796	573	6945	77%	23%
Energi- o vattenförsörjning, avfallshantering (899)	4	33	127	229	262	135	109	899	91%	9%
Byggverksamhet (3744)	92	332	639	921	933	451	376	3744	95%	5%
Parti-, detaljhandel, transport, magasinering (8737)	320	947	1833	2050	1947	948	692	8737	64%	36%
Kreditinstitut, fastighetsförvalt, företagstjänster (7166)	218	877	1753	1750	1387	684	497	7166	58%	42%
Forskning och utveckling, utbildning (6699)	59	279	1119	1660	1906	960	716	6699	27%	73%
Hälso- o sjukvård, sociala tj. (11498)	254	794	1894	2679	3177	1568	1132	11498	18%	82%
Personliga och kulturella tjänster (5249)	210	790	1082	1186	1035	509	437	5249	46%	54%
Civila myndigheter, försvar; internat. Org. (3854)	5	52	668	893	1130	632	474	3854	47%	53%
Totalt Sysselsatta (dagbef⁶) 16-64 år (58069)	1427	4903	10835	13860	14263	7156	5625	58069	52%	48%
Totalt Sysselsatta (nattbef⁷) 16-64 år (58844)	1430	4774	10978	14163	14545	7239	5715	58844	52%	48%
Totalt i arbetskraften 16-64 år (79796)	7151	7092	13686	16458	17102	9217	9090	79796	51%	49%

Källa: SCB, rAps

Hälso- och sjukvård och sociala tjänster är den näringsgren som sysselsätter flest i länet. Det är också den näringsgren som har den största andelen äldre och därmed de största pensionsavgångarna inom de närmaste 5-10 åren. Denna sektor är också en av de mest könssegregerade näringsgrenarna i länet. Att bryta könssegregeringen på arbetsmarknaden är därför en viktig uppgift för att klara den framtida arbetskraftsförsörjningen.

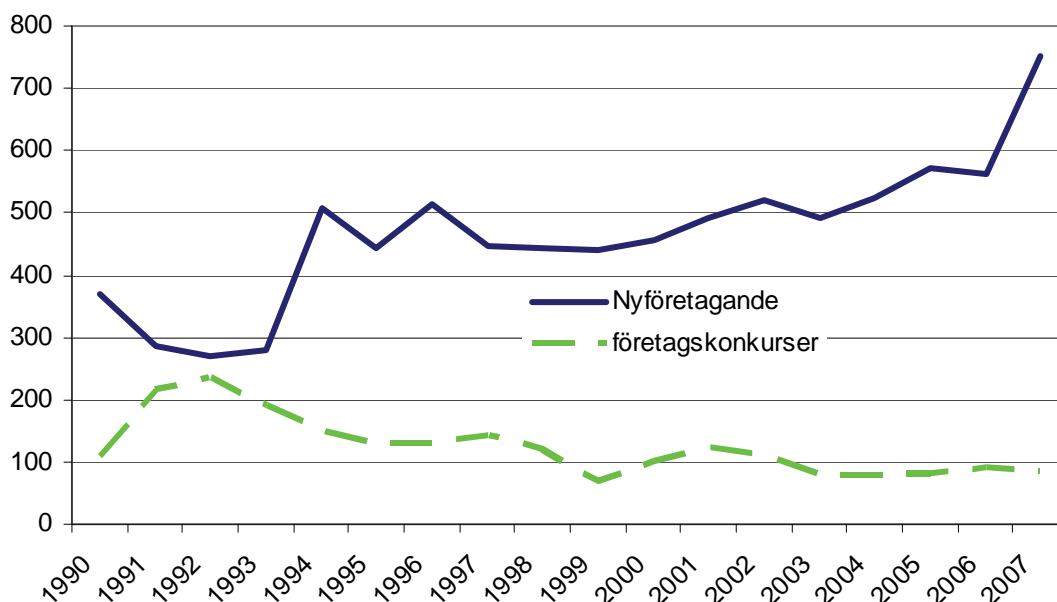
⁶ *Dagbefolkning* = antalet förvärvsarbetande personer som arbetar i kommunen

⁷ *Nattbefolkning* = antalet förvärvsarbetande personer som bor i kommunen

Näringsliv och företagande

Jämtlands län har få riktigt stora företag, men desto fler små. Jämtlands län har också en förhållandevis hög andel egna företagare. Även andelen nystartade företag⁸ är hög i länet. Av diagrammet nedan framgår både antalet nystartade företag och antalet konkurser.

**Nyföretagande och företagskonkurser
Jämtlands län 1990-2007**

Källa: www.regionfakta.com, SCB, ITPS

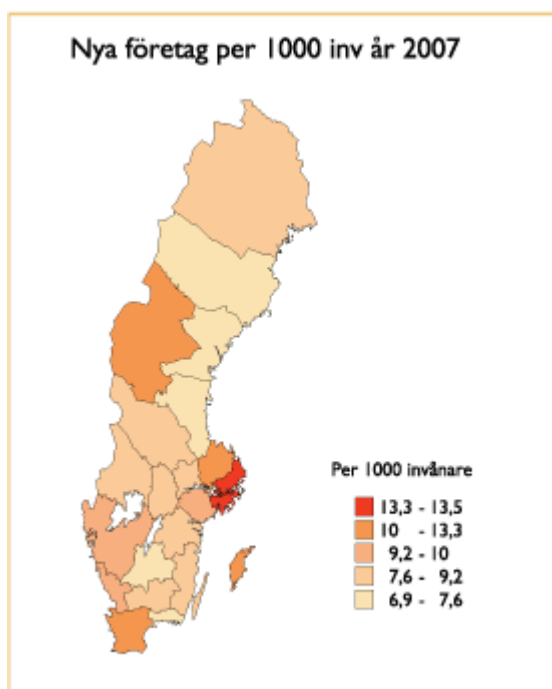
Statistiken över nystartade företag 2007 har förändrats i flera avseenden jämfört med tidigare statistik över nystartade företag. Två nya branschgrupper har tillkommit; täckningen gällande företagsformer och åldersgrupper har utökats och kortlivade företag som avvecklats under året ingår nu i statistiken. Med hänsyn till de metodförändringar som är gjorda bör siffrorna tolkas med försiktighet.

Antalet nystartade företag 2007 uppgick till 819. Frånräknat de nya branschgrupperna Jordbruk, skogsbruk och fiske samt Fastighetstjänster uppgick antalet nystartade företag till 753, en ökning med ca 34 procent jämfört med 2006. Ca 80 procent av de nya företagen startades inom tjänstenäringarna medan 20 procent startades inom industrinäringarna. Mönstret är detsamma även i Riket. 33,2 procent startades av kvinnor och 66,8 procent av män.

Av undersökningar om drivkraften för att starta eget företag framgår att möjligheterna att få arbeta självständigt och få förverkliga sina idéer är de vanligaste svaren i Jämtland liksom i landet som helhet.

⁸ Med nya företag avses genuint nystartade företag samt företag där verksamheten återupptagits efter att ha varit vilande i minst 2 år. Statistiken omfattar inte företag som nyregistrerats p.g.a. ägarbyten, ändring av företagsform, adressändring, namnändring eller annan ombildning.

Att Jämtlands län har en hög andel nystartade företag framgår av kartan nedan;

Källa: www.regionfakta.com, ITPS

Antal nystartade företag per 1000 invånare 16-64 år i länet var 10,5 2007 detta är strax över Rikets siffra som var 9,9. Högst i länet ligger Åre med 17,8. Lägst siffra hade Bräcke med 7,1.

23 % av de nystartade företagen har haft stöd att starta företaget. De fyra nordligaste länen visar ungefär samma nivå medan siffran för riket är 7 %.

Största motivet till de som startade företag under 2007 var att få förverkliga sina egna idéer och arbeta självständigt. Mönstret ser detsamma ut för samtliga län.

Störst andel med 44 %, av de som startade företag under 2007, hade gymnasial utbildning längre än 2 år. 43 % hade gymnasial utbildning och 10 % hade för gymnasialutbildning. Riket hade ungefär samma fördelning.

Åldern på de som startade företag var till största delen mellan 31-40 år. Men generellt befinner sig de flesta över 30 år som startar företag.

Antalet konkurser 2007 var 83. Största andelen konkurser sker inom tjänstenäringarna där handeln står för största delen. Utvecklingen av antalet konkurser har de senaste fem åren har legat på ungefär samma nivå och inga större förändringar har skett.

Mest små företag på landsbygden

Ett typiskt företag beläget på landsbygden är ett mikroföretag med 1-9 sysselsatta. Mikroföretag sysselsätter en större andel i landsbygder än vad de gör i tätorter i Jämtland liksom i övriga delar av landet. Det är vanligare att ett företag på landsbygden är ett nystartat

företag eller att det nyligen har övertagits av en ny företagare, jämfört med företag i tätorter. Även om de många ny- och soloföretagarna på landsbygden inte har så många sysselsatta eller hög ekonomisk tillväxt så bidrar de till en positiv utveckling i länet.

Företagsutveckling och innovationer

Ekonomisk utveckling är nära kopplat till förmågan till innovationer. För att mäta innovationsförmågan i olika regioner har ett ”innovationsindex” utvecklats.

Innovationsindexet mäter innovationsfrämjande faktorer inom fyra områden: Teknikhöjd, forskning och utveckling, Kreativitet och öppenhet, Entreprenörskap och företagande samt Regional specialisering. Innovationsindexet anger värden för landet uppdelat i åtta regioner där Jämtland och Västernorrland redovisas gemensamt.

Sveriges innovationsindex	Stockholm	Östra Mellan-sverige	Småland med öarna	Syd-sverige	Väst-sverige	Norra Mellan-sverige	Mellersta Norrland	Övre Norrland
INNOVATIONS INDEX	129	94	78	99	106	70	70	74
Kreativitet och öppenhet	132	86	100	96	99	63	69	72
Teknikhöjd, forskning och utveckling	139	103	42	102	117	53	44	61
Entreprenörskap & företagande	119	91	91	101	100	85	92	88
Regional specialisering	114	93	104	91	103	97	90	82

Det samlade indexet visar lågt värde för Mellersta Norrland (=Jämtland och Västernorrlands län). Den del som drar ner det samlade värdet är ”Teknikhöjd, forskning och utveckling”. En granskning av de olika delkomponenterna i detta värde visar att den del som drar ner detta värde är den låga nivån på FoU-investeringar i området. Värdet avser Jämtland och Västernorrland gemensamt, men det finns inget som talar för att värdet skulle vara högre för enbart Jämtlands län. Insatser för att stimulera ökade FoU-investingar i länet bör därför prioriteras.

Sveriges innovationsindex	Stockholm	Östra Mellan-sverige	Småland med öarna	Syd-sverige	Väst-sverige	Norra Mellan-sverige	Mellersta Norrland	Övre Norrland
INNOVATIONS INDEX	129	94	78	99	106	70	70	74
Teknikhöjd, forskning och utveckling	139	103	42	102	117	53	44	61
Forskningskompetens	143	126	31	111	91	36	34	112
Patentaktivitet	154	96	67	95	90	83	73	31
FoU-investeringar	106	91	23	109	187	39	9	23
Teknisk/naturvetenskaplig kompetens	154	97	48	93	102	57	59	78

Företagsklimat utifrån olika perspektiv

Årets Företagarkommun oktober 2008

Årets företagarkommun är ett gemensamt projekt mellan Företagarna och Upplysnings Centralen (UC⁹). Syftet är att uppmärksamma de kommuner där företagandet utvecklats bäst under det gångna året. Underlaget är baserat på UC-data för aktiebolag som lämnat bokslut två år i rad. Underlaget visar också på tillväxt genom att mäta förbättringar och försämringar hos företagen i kommunerna jämfört med tidigare år.¹⁰

Jämtland län hamnar på totalt 7:e plats i rankinglistan över samtliga län. 37,5 procent av länets kommuner rankas på den övre halvan i årets undersökning. Strömsund klarar sig bäst och landar på en sammanlagd 59:e plats. Sämre går det för Ragunda som hamnar på plats 265. Den största kommunen i länet, Östersund, placerar sig på en 82:a plats.

Omsättning

63,7 procent av Jämtlands företag ökade sin omsättning mellan 2006-2007, vilket är en något lägre andel än riksgenomsnittet. Samtidigt ökade den genomsnittliga omsättningen hos länets företag med hela 25,1 procent, vilket är den näst högsta tillväxttakten i riket. Motsvarande tillväxt i förra undersökningen låg på 14,6 procent. Sammantaget rankas länet på plats 9 i omsättningskategorin. Av branscherna är det främst tillverkningsindustrin som utmärker sig. 67,8 procent av Jämtlands industriföretag redovisar en ökad omsättning mellan 2006-2007.

Resultat

Jämtlandsföretagen växlar ned tillväxttakten i resultatförbättringen. 51,2 procent av företagen i länet redovisar ett ökat resultat, vilket är en klart lägre andel än övriga riket. Motsvarande andel förra året låg på 56,1 procent. Det är främst länets hälso- och sjukvårdssektor som uppvisar goda resultat. 59,7 procent av Jämtlands hälso- och sjukvårdssektor redovisar ett förbättrat resultat. Den genomsnittliga resultatförbättringen hos länets företag är dock betydligt lägre än i resten av landet. Sammantaget placerar sig länet på en 16:e plats i resultatkategorierna.

Nettoförändring av bolagsstocken

I slutet av 2007 fanns det 3 669 aktiebolag i länet, en ökning under året med 6,2 procent, en viss förbättring jämfört med förra året då tillväxten av bolagsstocken låg på 5,8 procent. Rikets genomsnittliga tillväxt av bolagsstocken är något lägre än Jämtlands och landar i årets undersökning på 5,5 procent. Det är främst inom företagstjänster som bolagsstocken har ökat

⁹ Affärs och kreditupplysningsföretag

¹⁰ Årets Företagarkommun bygger på sex variabler. Fyra av dessa är relaterade till företagets omsättning och resultat. De övriga två avser antalet aktiebolag och företagets kreditvärdighet. Årstillsattnen av dessa variabler rankas därefter från högst till lägst. Dessa rankingpoäng summeras sedan i ett övrigt index. Ju lägre sammanlagda poäng desto högre placering får kommunen. **Omsättning:** Denna uppgift hämtas från företagets bokslut. Omsättningstillväxten mäts på två sätt. Dels tittar vi på hur stor andel av företagen som ökat omsättningen under det senaste året. Dels mäter vi hur den genomsnittliga omsättningen hos företagen har utvecklats. Enkelt uttryckt visar första delen hur det går för de mindre företagen, medan de större företagen har större betydelse för tillväxten av den genomsnittliga omsättningen. Samma resonemang gäller för resultatkategorierna. **Resultat:** Även denna information hämtas från företagets bokslut. Tillväxten mäts på samma sätt som omsättningen. Dels hur stor andel av företagen som ökat sitt resultat och dels tillväxten av det genomsnittliga resultatet. Det är dock problematiskt att mäta utvecklingen av genomsnittresultatet i de fall där företaget går från vinst till förlust eller vice versa. Av den anledningen mäts utvecklingen av genomsnittresultatet i nominella termer (kronor) och inte i procentenheter. **Antal företag:** Denna information hämtas från UC:s databas. Tillväxten mäts här i form av nettotillskottet av nyregistrerade aktiebolag (d v s efter korrigering för konkurser, avregistreringar och likvideringar) i relation till kommunens totala bolagsstock. **Kreditvärdighet:** Mäts som andel företag som fått en förbättrad kreditvärdighet av UC under det gångna året. Källa: <https://www.uc.se/source.php?id=1085339>

snabbast. Antalet byggbolag har ökat med 9,5 procent under det senaste året. Sammantaget placerar sig Jämtland på en sjätteplats i kategorin.

Kreditvärdighet

69,6 procent av Jämtlands aktiebolag har fått en förbättrad kreditvärdighet under det senaste året. Motsvarande andel förra året låg på 60,3 procent. Inget län har en högre andel företag som fått en reducerad kreditrisk och Jämtland tar hem förstaplatsen i kategorin.

FSF:s Företagsklimatindex 2008

FSFs Företagsklimatindex presenteras för andra året i rad och omfattar alla Sveriges 290 kommuner. Den kommun som presterat bäst får nummer 1 och den kommun som presterat sämst får nummer 290. Syftet är att synliggöra att företrädare för kommuner arbetar utifrån mycket varierande förutsättningar och hur företagen uppfattar det lokala företagsklimatet.¹¹

Jämtland

Kommun	Placering Förutsättningar	Placering Åsikter	FSFs Företagsklimatindex 08	FSFs Företagsklimatindex 07
Bräcke	-103	-17	51	103
Berg	-145	-132	120	268
Strömsund	-77	-84	146	115
Ragunda	-93	-118	171	149
Östersund	64	10	212	247
Krokom	-16	-92	230	249
Åre	105	7	245	215
Härjedalen	17	-98	254	233

Ingen av länets kommuner hamnar i tio-i-topp eller i bland de tio sämsta i bottenlistan. Bergs kommun hamnar i bland de tio kommuner där det skett den mest positiva förändringen mellan 2007 och 2008. Ingen av länets kommuner hamnar i tiolistan när det gäller försämringar samma period. Bäst rankad kommun i länet är Bräcke kommun på plats 51. Lägsta placering har Härjedalen på plats 254 av 290 kommuner.

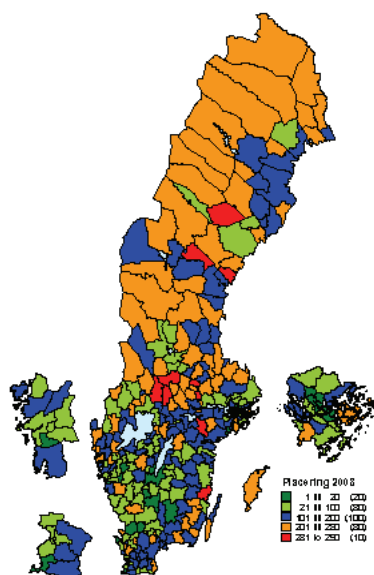
¹¹ Utgångspunkten för FSFs index är Svenskt Näringslivs studie av företagsklimatet i Sveriges kommuner. Svenskt Näringslivs studie grundar sig dels på kommunernas faktiska förutsättningar, dels på enkätfrågor om företagsklimatet riktade till företagare i respektive kommun. Källa: http://www.fsf.se/foretagsklimatindex/FSF_Foretagsklimatindex2008.pdf

Svenskt Näringsliv:s ranking 2008

Svenskt Näringsliv genomför enkätundersökning och ranking av hur företagen uppfattar de attityder, regler, institutioner och kunskaper som finns i deras närmiljö. De kartlägger hur villkoren ser ut för företagande i landets 290 kommuner. Genom enkätundersökningar och näringslivsrelaterad statistik beskriver vi det lokala företagsklimatet i Sverige.¹²

2008	Kommun		Förändring 07-08	2007	2006	2005
118.	Åre	↓	-9	109	117	111
126.	Östersund	↑	28	154	95	175
158.	Bräcke	↑	30	188	159	148
217.	Härjedalen	↑	11	228	218	187
230.	Strömsund	↓	-1	229	247	208
245.	Krokom	↓	-14	231	223	242
262.	Berg	↑	7	269	251	259
283.	Ragunda	↑	5	288	282	290

Siffrorna i den första kolumnen visar vilken placering kommunerna hamnade år 2008. De röda och blå pilarna visar om förändringen från föregående år var positiv eller negativ. Bäst placering hade Åre på 118:e plats. Sämst låg Ragunda, 283:a av 290 totalt trots det var det en förbättring jämfört med år 2007. Den mest positiva utvecklingen sedan förra mätningen hade Bräcke kommun som klättrade upp 30 platser till placering 158. Krokoms kommun hade den sämsta utvecklingen som tappade 14 placeringar och hamnade på plats 245. Kartan nedan visar hur det ser ut i hela landet.

¹² Lokalt företagsklimat ranking Svenskt Näringslivs rankinglista över landets kommuner baseras på tre block som ges samma vikt. Sex statistikfaktorer – marknadsförsörjning, kommunalskatt, andel av den kommunala verksamheten som är utlagd på entreprenad, andel i arbete, andel företag, och nyföretagande. Enkät svar från drygt 30 000 företagare om attityder till företagande, kommunens service, upphandling och infrastruktur. Företagarnas sammanfattande omdöme om kommunens företagsklimat (från enkätundersökning). Den bästa kommunen inom varje faktor får 290 poäng, den näst bästa 289 poäng, den tredje bästa 288 poäng och så vidare till den sämsta kommunen som får en poäng. Antalet poäng en kommun får speglar alltså exakt hur kommunen placerat sig i förhållande till de andra kommunerna för den aktuella faktorn. Källa: <http://www.svensktnaringsliv.se/appkfakta/start.do>

Företagsinventering Jämtlands län 2007¹³

Under 2007 genomförde Företagarna Jämtland Härjedalen en företagsinventering av företagen i Jämtlands län. Inventeringen genomfördes bland annat genom djupintervjuer med 425 småföretag i Jämtlands län. Syftet var att kartlägga företags situation, kartlägga utvecklingsambitioner och analysera och beskriva småföretagares förutsättningar för tillväxt i Jämtlands län.

Enligt inventeringen fanns de största behoven hos länets småföretagare inom områdena lokaler, marknadsföring och utbildning/kompetensutveckling. Kapitalbehovet var överraskande lågt, en förklaring kan vara att det är de riktigt små företagen som intervjuats, dessa kanske inte gör de mycket stora investeringarna utan växer i takt med att man klarar av det. När det gäller kvalitet och miljö finns en tendens som ses i hela länet - en okunskap om SAM, Systematiskt Arbetsmiljöarbete. Många av företagen har aldrig hört talas om denna arbetsmiljölag trots att de är skyldiga att följa och använda sig den. Det framförs ofta från företagen att lagar, myndighetsregler och tillståndskrav är ett hinder för tillväxt, speciellt när man har anställda. Ett regelverk anpassat till mindre företag efterlyses. Att de traditionella yrkesprogrammen nästan upphört anses alarmerande då denna yrkeskompetens efterfrågas. Externa utbildningsorganisationer efterlyses, utbildning och kompetensutveckling ses som ett ständigt pågående förlopp.

Bilden ,som kunde ses utifrån underlaget, av att den lilla företagaren bara arbetar på med sitt och inte vill växa, stämmer inte. 78 % av de intervjuade företagen uppger att de vill växa och endast 14 % är nöjda som det är. 82 % anser att det finns goda förutsättningar att växa. Under rekrytering kommer det fram att hela 24 % av företagen har behov att rekrytera i nuläget och 39 % behöver rekrytera inom ett år.

Företagen förmedlade en hög framtidstro och optimism, företagen vill växa och tror sig ha goda utsikter att göra det. Många av länets småföretagare har idéer för ytterligare utveckling de vill gå vidare med och uttrycker ofta en vilja att investera och utveckla företaget.

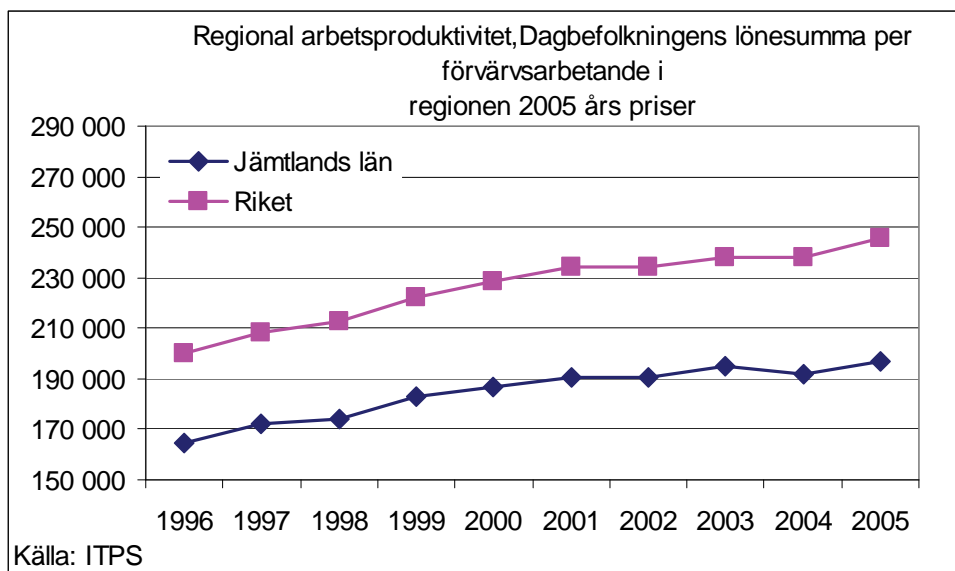
Regional arbetsproduktivitet och Regional inkomst

En hög välfärd och levnadsstandard förutsätter att höga inkomster kan skapas i den regionala ekonomin. Uthållig regional ekonomisk tillväxt bidrar till att hushållens köpkraft växer och till att offentliga välfärdstjänster kan utvecklas i alla delar av landet. Eftersom tillväxten i Sverige är summan av vad som produceras i hela landet, är det ur ett nationellt perspektiv viktigt att skapa förutsättningar för ekonomisk tillväxt i landets alla delar. Oftast mäts ekonomisk tillväxt med hjälp av BNP, eller BRP om man bryter ned måttet på regioner. Det finns dock problem med att använda BRP som mått på tillväxt, bland annat för att ingen hänsyn tas till hållbarheten i tillväxten. Här används istället lönesumman då det enligt ITPS finns en bättre logik i detta mått då BRP-måttet visar på för stora brister. Lönesumman säger något om köpkraften och skatteunderlaget i kommuner och landsting. Utifrån ITPS resonemang används lönesummorna i form av två olika mått. Det första är Regional arbetsproduktivitet = dagbefolkningens lönesumma per förvärsarbetande i regionen. Det andra måttet är Regional inkomst = nattbefolkningens lönesumma per invånare i regionen. För mer information om måtten läs ITPS rapport Regionernas Tillstånd 2007.

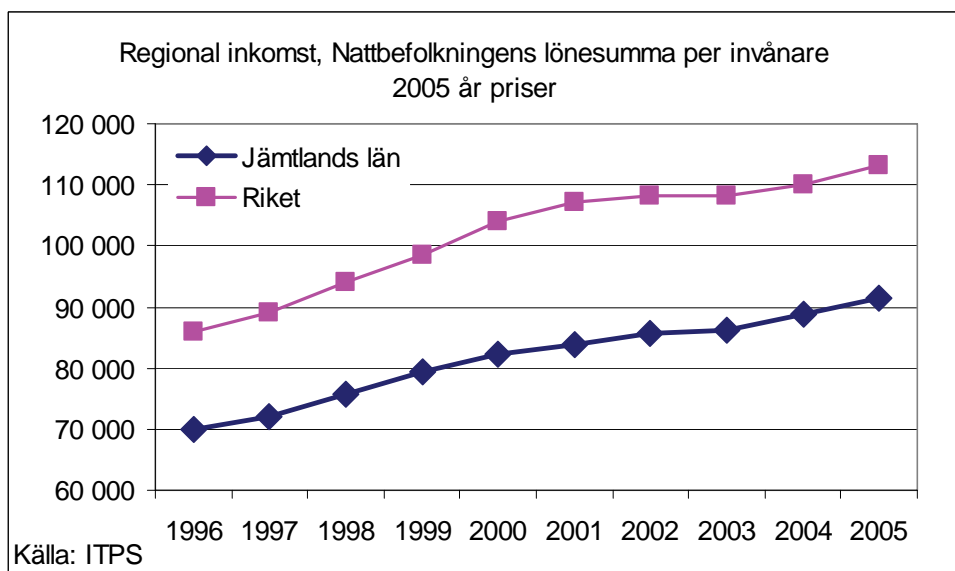
¹³ http://www.foretagarna.se/jamtland-harjedalen/contentpagea____108851.aspx

Regional arbetsproduktivitet =
dagbefolkningslönesumma per förvärsarbetande i regionen.

Regional inkomst =
nattbefolkningslönesumma per invånare i regionen.

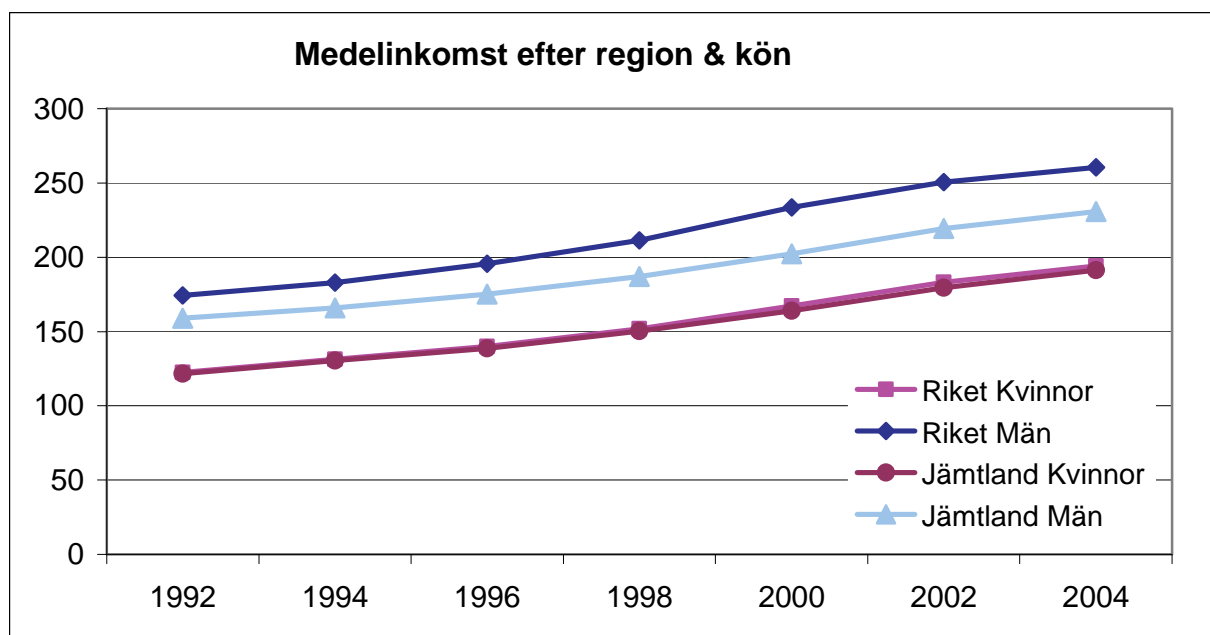
Diagrammet visar att Jämtlands län har en lägre arbetsproduktivitet än riket som helhet. En orsak till detta är att storstadsregionerna drar upp siffrorna. Utvecklingen har totalt sett varit positiv under mätperioden förutom 2003-2004, där det var en tillfällig negativ trend.

Den regionala inkomsten i länet är lägre än genomsnittet för riket. Utvecklingen har varit positiv de redovisade åren.

Lönesummorna ger dock inte en fullständig bild av skillnaden mellan män och kvinnor. För att säga något om dessa skillnader kan den sammanräknade förvärsinkomsten användas. Medelinkomsterna ökar för både män och kvinnor och i länet såväl som i riket, men skillnaderna är fortfarande relativt stora. Löneskillnader kan till viss del förklaras med

skillnader i utbildningsnivå, yrke och deltidsarbete, men 10% av löneskillnaderna har ingen annan förklaring än kön. Män har i hela landet en högre beskattningsbar inkomst än kvinnor. Skillnaderna är något mindre i länet, det beror dock på att männen i länet har lägre inkomster än i riket.

Källa: SCB

1991 tjänade länets kvinnor 75% av männens lön, 2004 hade det förbättrats till 83%.

Konjunkturen enligt olika prognosinstitut

Den globala konjunkturedgången och finanskrisen får stora effekter på den reala ekonomin i Sverige och i länet. BNP sjunker med närmare 1 procent 2009 och konjunkturedgången fortsätter 2010. Regeringen förutses föreslå ytterligare finanspolitiska åtgärder och Riksbanken sänker reporäntan till 1,00 procent. Trots den expansiva ekonomiska politiken bottenar konjunkturen först i slutet av 2010. Arbetslösheten ökar kraftigt under de kommande två åren och antalet sysselsatta minskar med ca 135 000 personer i riket.

Den globala lågkonjunkturen och finanskrisen får stora effekter på den reala ekonomin i Sverige 2009; exporten minskar, konsumtionen nästintill stagnerar, investeringarna sjunker, arbetsmarknaden försvagas och BNP bedöms fortsätta att falla det första kvartalet 2009. Till följd av bland annat en expansiv ekonomisk politik blir BNP-tillväxten åter positiv under det andra halvåret 2009, men tillväxten förblir mycket svag. Sammantaget minskar BNP med 0,9 procent helåret 2009. En något starkare internationell BNP-tillväxt och stora stimulanser från både penning- och finanspolitiken bidrar till att BNP-tillväxten i Sverige stiger till 1,9 procent 2010.

Prognoser för 2009

	KI	SB	NO	HUI	SN	HB	SEB	LO
Publiceringsvecka	2008: 51	2009: 04	2009: 04	2008: 51	2008: 51	2008: 50	2008: 48	2008: 43
Försörjningsbalansen								
BNP	-0,9	-1,7	-1,5	-1,0	-1,2	-1,9	-1,4	0,3
Hushållens konsumtion	0,4	0,0	-0,6	-0,5	0,8	-0,6	0,1	0,4
Offentlig konsumtion	1,1	1,5	0,4	2,0	0,5	1,0	0,9	1,0
Bruttoinvesteringar	-5,8	-7,5	-4,9	-5,0	-7,5	-6,9	-3,5	-2,1
Lager, bidrag till BNP	-0,5	-0,5	-0,3	0,0	-0,1	-0,6	-0,7	-0,5
Export	-1,3	-3,5	-3,0	-1,5	-3,5	-2,0	-1,3	1,8
Import	-2,2	-3,7	-3,3	-1,0	-3,8	-2,9	-0,9	0,5
Nyckeltal								
Industriproduktion	-2,3	-3,0			-5,4		-2,0	0,1
Timlön	3,6	3,5	3,8			3,2	3,3	3,8
Konsumentprisindex, årsgenomsnitt	-0,2	-0,2	-0,1	1,2	-0,2	1,0	1,2	2,0
Real disponibel inkomst	3,7	2,6	2,8	3,2		1,8	2,0	3,0
Relativ arbetslöshet	7,9*	8,4	7,7	8,5	8,1	8,0	7,9	7,0
Bytesbalans	6,7	6,4	6,5		7,7	6,5	8,5	9,2
Offentligt finansiellt sparande	-1,3	-1,5	-1,4			-1,6	-1,3	

Prognosinstitut som ingår i sammanställningen

SB	=	Swedbank
HB	=	Handelsbanken
HUI	=	Handels Utredningsinstitut
KI	=	Konjunkturinstitutet
LO	=	Landsorganisationen
NO	=	Nordea
SEB	=	Skandinaviska Enskilda Banken
SN	=	Svenskt Näringsliv

<http://www.konj.se/2.2f48d2f18732142c7fff2.html>

Konjunktoren för Norrland och Jämtlands län¹⁴

Enligt Konjunkturbarometern för Norrland så har den konjunkturuppgång som inleddes i Norrland under 2006 och som hade fått fäste i näringslivet i hela regionen i fjol har i år försvagats snabbt. I den mogna konjunktoren förra hösten var optimismen inte lika stark som tidigare, men företagens förväntningar pekade ändå på ett starkt läge under våren. Det ser därför ut som utvecklingen försvagats snabbt det senaste halvåret. Även om nedgången skett för samtliga branscher det senaste året är konjunkturbilden under hösten betydligt mer splittrad än tidigare. Allra bäst är läget för stålindustrin och uppdragsverksamheten medan sågverken ligger längst ner på konjunkturkurvan. Antalet anställda har fortsatt öka sedan i våras, om än svagt. Den regionala konjunkturbilden toppas av Norrbotten tätt följt av Gävleborg medan det ekonomiska klimatet är svalast i Jämtland. Inför våren är antalet pessimister för första gången på länge fler än antalet optimisterna, vilket indikerar en fortsatt

¹⁴ Den regionala konjunkturbarometern för Norrland bygger på en enkätbaserad undersökning omfattande ett urval av ca 900 företag i de fem norrlandslänen Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Norrlandsbarometern har producerats regelbundet av SCB alltsedan 1988, med ett kortare uppehåll i slutet av 1990-talet. Från år 2000 har Norrlandsbarometern tagits fram på uppdrag av Norrlandsfonden i Luleå. http://www.norrlandsfonden.se/pdf/konjbarometern_2008.pdf

konjunkturedgång det närmaste halvåret, om än i måttlig omfattning. Största försämringen kan väntas för byggnadsbranschen.

I Jämtlands län bedöms tillverkningsindustrin gå mot sämre tider. Verkstäderna ger en något mörkare bild av framtiden än industrin i övrigt. Byggbranschen har hittills utvecklats bättre än i många andra delar av Norrland men läget ser under kommande halvår ut att försämrats kraftigt. Inga stora problem har ännu dykt upp för turistbranschen utan bilden är fortsatt jämförelsevis ljus.

Bilden nedan är tagen från Norrlandsfondens rapport för att ge en överskådlig bild av de tillfrågades uppfattning av konjunkturen under våren 2009.

Källa: http://www.norrlandsfonden.se/pdf/konjbarometern_2008.pdf

SWOT

STYRKOR	SVAGHETER
<ul style="list-style-type: none"> - Rika energi- och skogstillgångar m.fl. bioresurser - Stark trä- och verkstadsindustri - Stark småskalig livsmedelsförädling med fortsatta utvecklingsmöjligheter - Sveriges senaste universitet med inriktningar som stödjer länets näringar. - Stor del av marken odlas ekologiskt. - Högt nyföretagande och hög andel egna företagare av totalt antal sysselsatta - Stor tillgång till lämpliga områden för vindkraftsutbyggnad - Vintern och dess möjligheter till aktiviteter är en stark attraktion för både turism och inflyttning, särskilt i områden med närhet till fjällen - Bra IT-infrastruktur och hög IT-mognad i många delar av länet - Den sydsamiska kulturen med dess kulturarv stärker regionens attraktionskraft - Billigt och tryggt boende i stora delar av länet 	<ul style="list-style-type: none"> - Låg andel företagare och nyföretagare som är kvinnor. - Stora avstånd till tyngre marknader ger kostnadsnackdelar för företag i länet. - Otillfredsställande tillgång till risk- och lånekapital för små och medelstora företag. - Den privata sektorn i länet utgör en mindre del av arbetsmarknaden än i riket som helhet. - Glest befolkade områden, åldrande befolkning, få kvinnor i familjebildande åldrar, låga födelsetal. - Traditionellt könsuppdelad arbetsmarknad i många näringsgrenar. - Låga utbildningsnivåer i jämförelse med riket, dock med stora inomregionala skillnader. - Stora avstånd inom länet med små möjligheter till regionförstoring. - Kvarstående brister i IT- och mobiltelefon-täckning och dess utnyttjande - Obalans på bostadsmarknaden i Östersund och vissa andra delar av länet
MÖJLIGHETER	HOT
<ul style="list-style-type: none"> - Minskade könsskillnader i arbetslivet. - Utveckling av nya tjänsteföretag. - Ökande vård- och omsorgsbehov ger förutsättningar för en utvecklad tjänstesektor - Ökat miljömedvetande i samhället kan öka den ekologiska produktionen - Utvecklingspotential av nya varor och tjänster inom jord- och skogsbruk. - Ökad samverkan i mellan forskning, energiföretag och primärproducenter. - Betydande potentialer inom de skogs-, energi- och miljörelaterade utvecklingsområdena - Nya marknader och stora potentialer för ökad turism i länet - Stärkt entreprenörsklimat och fortsatt tillväxt av nya företag - Ökat entreprenörskap inom den samiska kulturen - Regionförstoring genom förtätning - Ökad invandring och ökad integration och mångfald - Öka möjligheten att kombinera arbetsliv, familj, boende och fritidsaktiviteter - Förbättrade persontransporter för regionförstoring och ökad turistisk attraktion - Ökade möjligheter för unga och studenter att komma in på arbetsmarknaden när pensionsavgångarna sker 	<ul style="list-style-type: none"> - Vikande konkurrensförmåga hos länets företag - Utflyttning av företag och FoU genom internationalisering - Dåliga lösningar av generationsskiften bland företag och på arbetsmarknaden - Fortsatta brister i samverkan mellan universitet och det omgivande samhället liksom mellan olika samhällssektorer - Ökade transportkostnader försämrar konkurrens-kraften hos länets företag. - Fortsatt befolkningsminskning och ökad regional koncentration - Ökad försörjningsbörda för aktiva befolkningsgrupper - Regionförstoringens baksida i form av ökad pendlingstid i förhållande till miljö och familjeliv - Klimatförändringar kan hota länets höga natur- och miljövärden

Begreppet ”hållbar tillväxt” utgår från synsättet att en god ekonomi är grunden för social rättvisa och skydd av miljön. Men också att det omvända sambandet gäller; att det som är bra för människan och miljön också är bra ekonomin på lång sikt.

En hållbar tillväxt ställer krav på att möta den demografiska utmaningen. I Jämtlands län minskar befolkning kraftigt i vissa delar. Inte till följd av ett lågt barnafödande per kvinna, utan på grund av att det finns för få kvinnor i familjebildande åldrar. Kombinationen av kommande stora pensionsavgångar, en åldrande befolkning, sned könsfördelning och en starkt könssegregerad arbetsmarknad utgör tillsammans ett mycket större hot för delar av länets utveckling än de gör var för sig. Vid rekryteringen från halva arbetskraftsresursen blir sårbarheten vid konjunktursvängningar på arbetsmarknaden särskilt stor. Dialogen om hur olika prioriteringar leder till olika villkor för kvinnor respektive män är viktig för regionens framtida attraktivitet. Kvinnor och män väljer i dag att bo och föda sina barn där arbetsliv, familj, boende och fritidsaktiviteter går att förena inom rimliga ekonomiska kostnader och restider.

De stora pensionsavgångarna inom såväl privat som offentlig sektor kan också ses som en möjlighet. Många som studerar vid länets universitet kommer från andra delar av landet. Att kunna erbjuda studerande vad de uppfattar som goda arbetsvillkor, ett gott boende och en rik fritid kan bidra till en förnygring av befolkningen vilket ger goda förutsättningar att utjämna födelseunderskott. Nya invånare, såväl nyfödda som inflyttade eller återvändande, utgör grundförutsättningarna för service, köpkraft, arbetskraft och entreprenörskap.

Länsstyrelsen Jämtlands län

Postadress: 831 86 Östersund
Besöksadress: Köpmangatan 21
Telefon: 063-14 60 00
jamtland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/jamtland